

що складається з інноваційних підприємств, дасть змогу знизити витрати на науково-дослідну діяльність; забезпечити безперерйну і ритмічну роботу підприємств-учасників кластера; виявити неефективні з погляду інноваційності підприємства і виключити їх надалі з кластера; активізувати інноваційну діяльність усіх учасників кластера; залучати інвестиції в розвиток промисловості.

Застосування запропонованої нами кластерної моделі дозволить пояснити природу виникнення синергетичного ефекту від взаємодії елементів інноваційного кластера і дістати його кількісну оцінку, а також дасть можливість проаналізувати інноваційну активність окремих елементів кластера. З погляду прикладного застосування оцінка взаємодії окремих елементів кластера може бути використана для подальшої активізації інноваційної діяльності підприємств.

Література

1. Соколенко С. Производственные системы глобализации. Сети, альянсы, кластеры. Украинский контекст / С. И. Соколенко — К.: Логос, 2004. — 645 с.
2. Воронов А. Кластеры — новая форма самоорганизации промышленности в условиях конкуренции / А. Воронов // Маркетинг. — 2002. — № 5 (66). — С. 37-43.
3. Монастырный Е.А. Инновационный кластер / Е.А. Монастырный // Инновации. -2006.- № 2.- С. 38-43.
4. Монастырный Е.А. Структурная модель инновационной системы / Е.А. Монастырный // Инновации. -2005.- № 7.
5. Ежакова Н.В. Роль инновационных кластеров в активизации инновационной деятельности предприятий пищевой промышленности АПК / Н.В. Ежакова // Культура народов Причерноморья. -2008. - №133. - С. 130-134.

Рецензент докт. экон. наук, профессор С.П. Наливайченко

338.447

*Мацюра С.І., викладач, Підпанок А.О., викладач,
Криворізький економічний інститут ДВНЗ
«КНЕУ імені Вадима Гетьмана», м. Кривий Ріг*

ИННОВАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ НА ПРОМИСЛОВЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ УКРАИНЫ

У сучасних умовах трансформації економіки досягнення конкурентоспроможності виробництва повинно базуватися на нових рішеннях в галузі технології, техніки, організаційних форм й економічних методів господарювання, тобто різних нововведеннях. Конкурентоспроможність на ринку все більше залежить від нових знань. Сьогодні конкурентоспроможність підприємств розглядається як взаємодія НТП в галузі і виробництва. Об'єктивна необхідність інноваційного розвитку промисловості України доповнюється завданням пошуку основних напрямків управління даним процесом, який повинен здійснюватись на основі аналізу існуючих ресурсних можливостей та обмежень. Прийняття управлінських рішень, необхідних для впровадження нововведень на підприємстві, досягнення конкурентоспроможності, вимагає розширення його стратегічних інвестиційних проєктів і раціонального використання інвестицій з необхідним економічним обґрунтуванням кожного управлінського рішення, з врахуванням подолання економічних ризиків.

На даному етапі вдосконалення інноваційної діяльності та вирішенню зазначених проблем спрямовані дослідження вітчизняних учених Волкова О.І., Гриньової В.М., Павленко І.А. Федулової Л.І., та багато інших економістів [1-4]. Аналіз наукових праць підтверджує важливість дослідження згаданої проблеми і пошук шляхів їх розв'язання.

Метою статті є оцінка сучасного стану, виявлення наявних проблем впровадження та перспектив розвитку інноваційної діяльності на промислових підприємствах України.

Аналіз стану вітчизняного конкурентного середовища демонструє відсутність зв'язку позитивного успіху в конкурентній боротьбі й успішної інноваційної діяльності суб'єктів господарювання. Інноваційна активність країни складається з інноваційної активності окремих підприємств. Впровадження інновацій значною мірою залежить від того наскільки вітчизняні підприємства готові це робити. В сучасних умовах розвитку відсутність мотивів інноваційної активності призвело до значного скорочення числа підприємств, які ведуть інноваційну діяльність. Аналіз динаміки інноваційно активних промислових підприємств України за період з 2000 – 2008 рр. вказує на те, що у 2000 р. 18% підприємств України займалися розробкою інновацій, а вже у 2008 р. цей показник знизився до 13,0%. При чому тенденція до спаду інноваційних процесів досить стійка,

лише у 2002 і 2007рр. відбулося незначне зростання кількості підприємств, які займаються інноваціями, але надалі спостерігається значний спад їх активності (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка інноваційної активності підприємств України у період з 2000-2008 рр., %

Роки	Підприємства, що займалися інноваціями	Підприємства, що впроваджують інновації
2000	18,0	14,8
2001	16,5	14,3
2002	18,0	14,6
2003	15,1	11,5
2004	13,7	10,0
2005	11,9	8,2
2006	11,2	10,0
2007	14,2	11,5
2008	13,0	10,8

Офіційна статистика свідчить, що не всі підприємства України впроваджували розроблені інновації. Найменший відсоток підприємств, які використовували інновації на практиці – 8,2% у 2005р., а найвищий – 14,8% у 2000р. Крім того, відсоток впровадження також зменшується щорічно, але коливання є незначними.

Скорочення інноваційної активності промислових підприємств не пов'язано з скороченням інвестицій на здійснення інноваційної діяльності. Як свідчать статистичні дані, витрати на здійснення інноваційної діяльності з 2000 р. по 2008 р. зросли у 5,8 рази (рис. 1).

Відносно невисокий рівень витрат НДДКР національних товаровиробників дає підстави для висновку про обмеженість попиту на наукові розробки з боку реального сектора, внаслідок чого інноваційні процеси в економіці відбуваються у досить обмежених масштабах.

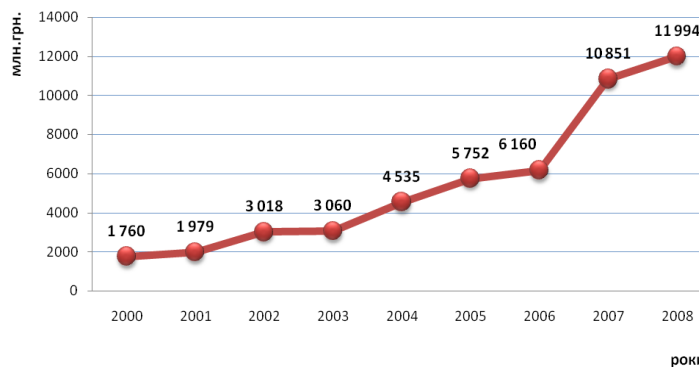

Рис. 1. Динаміка витрат підприємств України на інноваційну діяльність за 2000 – 2008 рр.

Фінансування інноваційної діяльності українських підприємств майже повністю ведеться за власні кошти підприємств: в загальному обсязі фінансового забезпечення інноваційної діяльності становлять в середньому близько 70% (рис. 2).

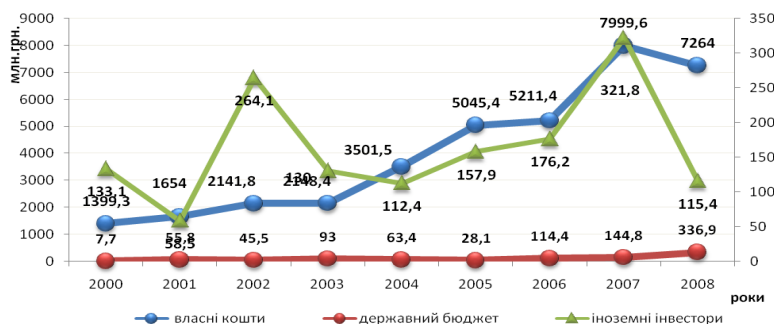

Рис. 2. Динаміка зміни обсягів фінансування технологічних інновацій за рахунок власних коштів, державного бюджету та іноземних інвесторів

Аналізу динаміки джерел фінансування технологічних інновацій, можна охарактеризувати певним дисбалансом. Так, за даними офіційної державної статистики фінансування технологічних інновацій за рахунок власних коштів збільшилось за 2000-2008 рр. на 5864 млн. грн.

Значний стрибок спостерігається у 2007 р. – 7999, 6 млн. грн., що на 53,5% більше, ніж у 2006 р. Іноземне фінансування технологічних інновацій в Україні можна трактувати як феномен у загальній структурі фінансових потоків. Такі висновки ґрунтуються на тому, що обсяги іноземного фінансування за досліджуваний період перевищують обсяги витрат на технологічні інновації з державного бюджету. Однак, у 2008 р. відбувається процес активізації та обсяги витрат на технологічні інновації з державного бюджету починають зростати на 192,1 млн. грн., що майже в двічі перевищують показники 2007 р.

Губський В.Б. застерігає, що стосовно обсягів та структури іноземного інвестування важливим є не тільки кількісні пропорції (незначні інвестиції, не здатні порушити безпечні для національного розвитку критерії іноземного впливу чи інвестиційний макробаланс в цілому), але, насамперед, якісні. На його думку, саме на якості іноземних інвестицій (тобто їх залучення у пріоритетні з точки зору ефективності проекти, а також на якості й конкурентоспроможності товарів, вироблених завдяки реалізації цих проектів) слід акцентувати особливу увагу, бо інакше Україна буде і надалі випускати нерентабельні товари (наприклад металургійної та хімічної промисловості), котрі йдуть на малоприбуткові ринки переважно через бартерні схеми. В результаті це, на його думку, унеможливить капіталовкладення, достатні для оновлення виробництв і виходу на більш прибуткові зарубіжні ринки [6].

З огляду на те, що головним завданням стратегії інноваційної політики України є забезпечення збалансованої взаємодії наукового, технічного, виробничого та підприємницького потенціалів, розробка та впровадження механізму активізації інноваційної діяльності суб'єктів підприємництва, поширення інновацій в усіх сферах національної економіки, національна стратегія, орієнтована на формування інноваційної моделі розвитку, повинна поєднувати:

безпосередні заходи національного та регіонального рівнів, здійснювані за прямого бюджетного фінансування, які сприятимуть поліпшенню якісних характеристик вітчизняного науково – технологічного потенціалу, інтенсифікації опанування науковими знаннями та новими технологіями, усебічному розвитку людського капіталу;

здійснення суб'єктами національної економіки інноваційної діяльності та інвестицій інноваційного спрямування в конкурентному середовищі, збільшення пропозиції інноваційних продуктів, технологій та знань [5].

До основних проблем впровадження інновацій на промислових підприємствах України доречно віднести:

не раціональну структуру розподілу фахівців, які виконують наукові та науково – технічні роботи між сферами діяльності (90,3% кандидатів наук та докторів працює в науково – дослідних організаціях, решта – у конструкторських організаціях, дослідних заводах, вищих навчальних закладах), що не дозволяє активізувати інноваційну діяльність на підприємствах;

зменшення кількості науково – дослідних та конструкторських підрозділів на промислових підприємствах;

недостатні обсяги фінансування;

повільне зростання обсягів фінансування галузей наук, пов'язаних з виробництвом;

низький рівень оснащення наукових працівників матеріально – технічними засобами;

незадовільний стан матеріально – технічного та інформаційного забезпечення наукових установ (строк служби наукового приладдя становить у 60% випадків 15-22 роки, тоді як провідних країнах світу 5-7 років).

Отже, інноваційне управління вимагає комплексного підходу до своєї реалізації і повинно бути спрямовано на пошук компромісу між суб'єктами господарювання та державою, при цьому буде забезпечено балансування взаємодії наукового, організаційного та економічного потенціалів.

Наголошуючи на збалансованій взаємодії всіх суб'єктів господарювання, варто було б акцентувати ще й на консолідації для забезпечення цієї взаємодії зусиль виконавчих державних інституцій з метою становлення системи нормативно-правового, організаційного, інформаційно-аналітичного та фінансового забезпечення інноваційних процесів в Україні.

Аналіз інноваційної діяльності на промислових підприємствах України дозволив виявити наступні заходи щодо подолання виявлених в ході роботи проблем:

удосконалення нормативно-правової бази для забезпечення розвитку інноваційної системи України;

необхідність системного й послідовного впровадження функціональних принципів державного управління інноваційною діяльністю;

координація роботи центральних органів виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності;

органічне включення всіх окремих елементів інноваційного розвитку в єдину активно й цілеспрямовано функціонуючу національну інноваційну систему, що можливо лише за умови дії потужних системо утворюючих чинників;

ИННОВАЦИОННОЕ И УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ

консолідація фондів фінансування підтримки інноваційного процесу на промислових підприємствах України;
розробка чіткої концепції залучення інвестиційних ресурсів для фінансування інноваційних процесів;
подальший інтенсивний розвиток інноваційної інфраструктури (венчурного підприємництва, технопарків, консалтингових та інжинірингових фірм);
державна підтримка розвитку міжнародного наукового та науково-технічного співробітництва.

Література

1. Волков О.І. Економіка й організація інноваційної діяльності: підруч. / О.І. Волков, М.П. Денисенко. – К:Професіонал, 2004. – 226 с.
2. Гринёв В.Ф. Инновационный менеджмент: учеб. пособ. / В.Ф. Гринёв.- К.: МАУП, 2000.-148 с.
3. Павленко І.А. Економіка та організація інноваційної діяльності: навч. посіб.вид. 2-ге, без змін./ І.А. Павленко. - К.КНЕУ, 2006 – 204 с.
4. Федулова Л.І. Інноваційна економіка: підруч. / Л.І. Федулова.-К.: Либідь, 2006.-480 с.
5. Шляга О.В. Тенденції розвитку інноваційних процесів в Україні та їх вплив на функціонування економіки в сучасних умовах / О.В. Шляга // Економічний вісник Донбасу. – 2009. - №3(17). – С.139 – 144.
6. Губський Б.В. Внутрішні і зовнішні фактори економічної безпеки України / Б.В. Губський.- Режим доступу: http://www.niur.gov.ua/ukr/ekonom/krugly_stil_28.12.99/gubsky.htm.
7. Сайт державного комітета статистики України. - Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

Рецензент докт. екон. наук, професор Одягайло Б.М.